
BAKIOKO EUSKEREA

(IÑAKI GAMINDE'GAZ BERBETAN)

(ERRIARENGANDIK ERRIARI)

«Leengo lepotik burua». Nonork izana eta izena gorde-
ten dauazalako esaten da aurreko euskal esakera zaarra. Ize-
nari, baina, berbakuneak emoten deutso izana. Alan bada,
Bakiori bertoko euskereak emoten deutso izana. Izana gor-
deten dauana bere buruagaz bat etorten da. Orrek berorrek
izena merezi izaten dau. Iñaki Gaminde bilbotarra Bakioko
izana batuten eta ikertuten jabilku etxerik etxe, baserririk
baserri, Bakiok izena galdu ez daian. Bakioko berbakune
ederra eta aberatsa ez dakigun galdu.

ZER.— Ibili, bazabilz ibili, Iñaki, asteotan baserririk
baserri, etxerik etxe Bakioko euskerea andik eta ortik batu
guran. Zer dala-eta?

IG.— Zuok esanda. Bakioko udaletxetik deitu eusten,
euskera teknikaria dan Josebak, ea Bakioko euskerearen
ganean zeozer batuteko prest egongo nintzakean. Pozik
onartu neban eta amen nago, zuon artean, bear ori egiten.

ZER.— Zelan sortu da asmo ori?

IG.— Egia esan, nik ez dakit zelan sortu dan. Nik pentsa-
tan dot, erritar batzuk bearrian ori ikusita sortu dala. Uda-
laren inguruan edo. Ea ori egingo neban esan eustenean, ba,
egitekotan kontaktiak euki ezkerro, sano pozik egingo neba-
la esan neban eta arrezkerro orreri ekin izan deusot. Orain,
asmoa zelan sortu dan, zergaitik edo zeren inguruan, ez
dakit, egia esan.

ZER.— Bein batu bearrekoa batu ostean, zer egiteko
amesa dozu guzti orregaz? Noiz artean ibiliko zara gure
arte?

IG.— Zuek bota arte. Batu, sekula be ezin leiteke dana
batu. Aal izango doguna batuko dogu urte onetan zear.
Emetik eta udara arte, Bakioko euskereari buruzko liburua
edo dana dalako ori idazteko asmoa daukat. Beti pentsatu
bear da, baina, erriaren jakituria osoa ezin leitekela batu.
Bizitza osoa bearko litzake orretarako. Krutwigek esaten
dau: «norberaren ama-izkuntzan sakonduteko eta bera guz-
tiz menperatu aal izateko bizitza osoa bear dala». Erbeste-
koa izanda, are gatxagoa da. Urte onetan azalekoa batuko
dogu, baina ondino asko lotuko da batuteko, mamina lotu
be. Gerokoan, biarko egunean. Ganera, kanpoko eraginak

dirala edo barruko eraginak dirala, euskerea bera eta izkun-
tza guztiak be aldatuz joaten dira. Onek guzti onek ez dau
esan gura Bakioko euskerea landuko dogunik. Aurrera oin-
kada bat egingo dogu. Abiapuntua errotuko dogu, oinarri
batzuk iminiko doguz. Ortik aurrera gauzea sendotu eta
ikertuten jarraitu aal izateko. Gauzak ez dirala ain errez
amaituten eta au abiapuntua besterik ez dala izango pentsa-
tu bear da. Au da nire pentsakerea, beinik bein.

ZER.— Eta batu bearrekoa batu ostean, aitatu dozu libu-
ru bat egingo dozula. Ezer geiagorik egitea pentsatuta
badaukazu?

IG.— Liburu bat egiteko material asko daukat batuta:
emeko jakituria, berbak, eta abar. Jendearen jakitate entzik-
lopedikoa edo dana dalakoa liburu baten batuko dogu, erri-
tarrentzako izango dan liburuan. Zeozelan, erriarengandik
artu dogun jakitatea atzera emoteko edo biurtuteko. Beste
bear bi geiago izango litzakez. Alde batetik, Bakioko eus-
kerearen ganerako liburu edo lan linguistikoago bat egiteko
asmoa daukat. Ori espezialista edo arlo orretan ibiltzen dira-
rentzako gauza bat izango litzake. Ez dakit publiko osoa-
rentzako izango litzaken ala ez. Beste aldetik, testoak, ber-
bak-eta entzun aal izateko CD-ROM euskarrian imini gura
dodaz. Ze askotan berbea papereratu egiten danean -jakina,
paperean be atara bear da irakurri aal izateko- ez dogu jaki-
ten zelan esan bear dan. Gaur egun, badaukaguz teknolo-
giak eta berben doinua bera gorde aal izateko. Ta ori betiko
lotu daiten CD-ROM teknologia erabiltea da. Ez dakit ori,
gero, komertzializatuko dogun ala ez. Nik beintzat errian
itziko dot, material ori eskolan eta abarretan erabili aal iza-
teko. Oraingoan, ori da asmoa, gitxi gorabeera.

ZER.— Ondo esan deusue bakiotarrek? Zelan ikusi
dozuz bakiotarrak?

IG.— Ederto. Orain arte, beinik bein, ederto. Autortu
bear dot, Bakio erriari olango erra antzekoren bat beti euki
deutsodana. Ez gorrotorik, baina bai, olango, ez dakit, erra
antzekoren bat. Erri erdalduna dala pentsatu izan dot beti.
Baina, nik Bakio ez dot ezagutu izan oraintsura arte. Uda-
tiarren aldia ezagutu dot. Aretzearen inguruko giro ori.
Orduan, Bakio erri erdalduna dala eta bertan ia euskaldu-
nik ez dagoala beti pentsatu izan dot. Antxina, bai, egin

nebazan itaunketaren batzuk, baina beti euki dodaz arazoak barriemoile euskaldunak-eta topetako. Orain konturatu naz, baina, badagoana itxurazko Bakio, azaleko Bakio, tabernen eta aretzearen inguruan batuten dana. Konturatu naz, beste alde batetik be, azpitik erria badagoana. Azpian dagoan erri euskaldunak, erri guztiz euskalduna danak, agirian ez dagoanak, sano euskera ederra erabilten dau. Eta niretazko ori ustebakoa izan da. Orrek, apur bat, jokoz kanpo arrapatu nau, ez nebalako inoiz pentsatu Bakio ain euskalduna izan eitekeanik, ez eta ain ondo esango eustenik be. Egia esan, Bakion lez leku geienetan artu izan nabe. Nik ez daukat orren kexarik. Euskaldunen artean, ba, beti moldatu izan naz ondo. Bakion, ba, egon garan leku guztietan ateak edegi deuskuez ta kontatu be, euren gauzak-eta kontatu deuskuez. Irakatsi be, gauza asko irakatsi deuskuez. Ta pentsetan dot emetik aurrera be olantxe izango dala.

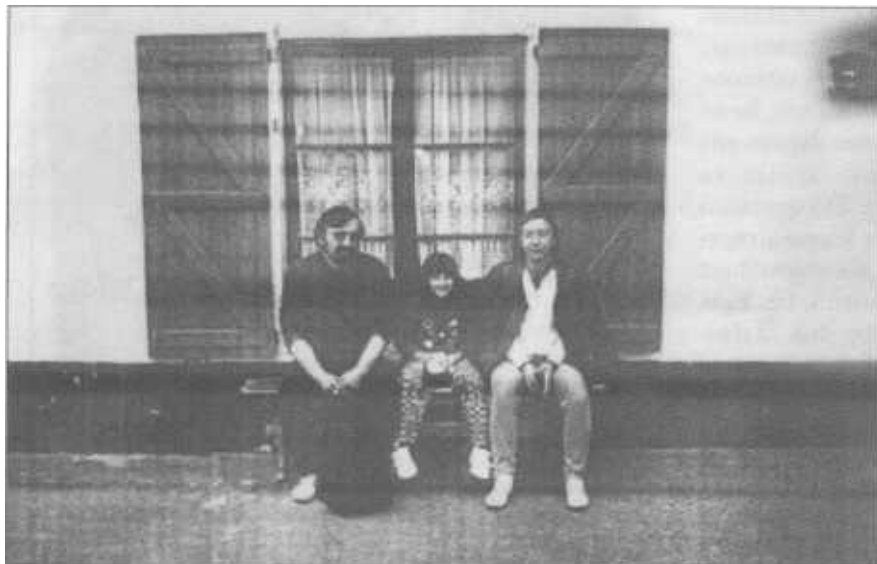
ZER.— Jakin izan dogunetik, Euskalerriko, batez be Bizkaiko, beste errietan be antzerako batuketak egiten ibilitakoa zara. Esango deuskuzu onen ganean, apur gorabeera, zer izan dan zuk bizi, entzun eta ikusi dozuna?

IG.— Apur gorabeera izan bear dau, ze, bearbada, gogotan daukadazan gauzakaz bakarrik be liburu bat egin neike. Urte batzuk egin dodaz arlo onetan. Izkuntzea, berbaketa ikasi dodaz, baina berbakaz batera mundua ikusteko beste era bat be ikasi dot edo, obeto, ikasten nabil. Euskaldunen begiez mundua ikusteko beste era bat. Euren bizipenak irakatsi deustez. Ikasi dodazan berba ta esateko molde asko garrantzitsuak dira, batez be, nire bearra ori izan da-eta. Arlo onetara leengo orrek bultzatu ninduan. Baina urteekaz batera..., orregaitik ez dot izten. Bearbada, zaletasun linguistiko utsa izan bazan, onezkero gogaitu egingo nintzan. Baina ez dot pentsetan inoiz gogaituko nazanik, izkuntzeaz gaz batera, biziten be irakatsi deustelako eta kulturearen zertzeladak-eta emoten deustezalako, eta azkenean, euskal kulturaren partaide egiten nabe. Ni euskaldun barria naz eta euskaldunen artean integratu guran, euskerea ikasten asi nintzan. Bear onen bidez lortuten dot, neurri baten, ba, euskaldun normala izatea. Gauza asko ikusi dodaz eta ez Bizkaian bakarrik -ori be esan bear dot, orretan suerte andia euki dot eta- Bilbotik Eskiularaino (Xiberoko ertzerik asagonean) Euskalerrri guztiko erriak ibili, leku guztietako euskaldunakaz egon eta berba egin aal izan dot. Leku guztietan ondo artu nabe eta leku guztietan zeozer ikasi dot. Ta ganera erri bat bera garana konturatu naz. Euskalerrrian ezbardin egiten dogula esaten danean, ezbardintasunok azalekoak dira. Erri bera gara Eskiulatik Bilboraino eta euske-reak egiten gaitu erri. Bardintasunak asko be geiago dira ezbardintasunak baino. Ori, nire ustez, garrantzitsua da. Egunen baten, morboa itzi bearko dogu eta zertan garan bardinak azalduten asi bearko dogu. Azaleko ezbardintasunak azalduten ibiltzen gara beti, baina bardinak zertan garan ez. Anekdotak txiki bat kontatu bear dot. Ez dakit Bakion esaten dan, baina Gatikan, bai, esaten da: «ostrukua ikusten

danean, luki-bodak egoten ei dira». Esakun ori oso polita da eta ez da besterik ori baino. Gauza bera esaten da Muxikako auzo baten: «azeriak ezkondu egiten ei dira, ostadarra edo ostrukua ikusten danean». Ultzaman, Nafarroan, ostrukuari azeri-boda esaten jako. Eta Erron zoritxarrez, azkenengo euskalduna oraintsu il da-, Mezkirizen, Mezkirizko azken euskaldun orrek fenomeno atmosferiko orreri azeri-boda esaten jakola esan eustan. Azkainen, Lapurdin, eguzkia eta euria batera ikusten diranean, «azeriak esposatu» egiten dirala esaten da. Naiz eta itxuraz berbak ezbardintsuak izan, ostrukuari buruzko kontzeptu edo ideia ori Euskalerrri osoan bat da. Eta ori gauza ederra da. Beste bat kontauko dot, niretzako gauza ederra dana. Beinola baten, zaar bategaz egon nintzan Gatikan. «Usturia» da sagarretan-eta egoten dan bedar parasittoa. Agure arek esan eustan: «durdureak egiten dauan gorotzatik usturiak urtetzen dau». Durdurea bedar moeta bat da. Lapurdin usturiari durdurelarrak esaten jako. Ideia eta izkuntzea bat dira ertze bietan. Orreelango kideatasunak dagoz Euskalerrri osoan zear. Azaleko txikieria batzuk baterik eta bestera aldatuten dira, baina sakon-sakonean dagoana erri bera da, izkuntza bera eta ori benetan garrantzitsua da.

ZER.— Esate baterako, Bilboko euskerea batuten eta

ikertuten ibili zara. Eta oraindikarren zer baturik ei daukazula entzun dogu. Zer esan zeinkigu orren ganean?

IG.- Atzo bertan egon nintzan Begoñako euskaldunakaz, Bilboko euskaldunakaz, Bilbo dala-eta berbetan. Ni bilbotarra naz. Parkatu, abandotarra naz. Naiz eta gaur egun Abando Bilbo izan, a da nire erria. Txikitan, gure aita zanak basora eroaten ginduzan. Ni ondino erdalduna nintzan. Ango baserritarrakaz beste berbakera baten berbetan askotan entzuten neutson aitari. Gure aita asaskatu egiten zan eurokaz, guri olgetan joateko esaten euskun bitartean. Ni, baina, bera beste zer baten, beste berbakera baten ibilten zana, pozarren ibili be, konturatuten nintzan. Urteak joan urteak etorri, auzokide areekaz ibili nintzan -azken baten, auzokideak ziran eta- euren euskerea jasoten, Larraskitun ibili, ain zuzen be. Orreek izan ziran niri txikitan ukatu egin eustezan kulturea eta izkuntzea. Ezin izango dot nire erriko izkuntzea birreskuratu, katea eten egin dalako. Ori izango zan niri tokatu bear izan eustana, egoerea bestelakoa izan bazan. Ori batetik. Badaukat biotzean Bilboko euskerea, angoa nazalako. Beste alde batetik, gauzak arrazionalago esanda edo, esaten izan da, baita euskalzale ei diranen artean be, Bilbon ez dala sekulan euskerarik egin. Uri erdalduna dala. Esango dot pekatua, ez, baina, pekataria. Euskal idazle batek esan dau, Larramendi erdalduna zala Bilbora etorri zalako. Nik ori ezin nei onartu. Orain dala 200 urte, Bilbo uri euskalduna izan zan. Oraindik bertako euskaldunak bizirik dagoz. Ni eurokaz ibilten naz, Bilboko jatorrizko euskaldunakaz. Ori orain olan bada, orain dala 200 urte are geiago izango ziran. Nik uste dot Bilbo uri euskalduna izan dala beti, etorkizunean be alantxe izango dala eta bertako euskerea orren lekuko izan leitekela. Zelanbaist, garra gorde dabenak ikertu bear doguz, katebegiak jarraituko dauala etorkizunari erakusteko. Ori ba, bearbada, ez da errentagarria izango. Orain Bilbok emon gura dauan itxu-

rea zein dan ikusita: Guggenheim, erri kosmopolita eta turistikoa, eta ez dakit zer geiago... Baina badago beste Bilbo bat, euskaldunena. Bakion pasetan dan moduan, azpian dagoana, oso azpian, ia-ia katakunbetan dagoana esan leiteke. Nik beti ezagutu dot Bilbo euskalduna. Zoritxarrez, gure ama erdalduna izan da eta guk ez dogu ikasi, gero ikasi dogu, nagusitan edo, euskeraz. Baina beti entzun dot euskerea plazan edo erriberearen inguruan. Errekalden, beti euki dogu euskerea inguruan, azpian, lurpean. Ori azaleratu egin bear dogu orain.

Orregaitik ikerketea. Nire erderan, nik egiten dodan Bilboko erderan be, bera asko euskerazkoak dira. Nik Bilboko erderean dot ama-izkuntza eta ez da, esaterako, Guadalajaran egiten dan

erderea lakoa. Euskerearen txipristadak an-or-emen dagoz. Leku guztietan. Euskerea ikasten asi nintzanean, orduan konturatu nintzan: «kontxo au euskal berbea da», esate baterako, erderazko ORZUELO, oso nagusitan ikasi neban berbea da, ogeita amar urtegeaz edo. Guk beti BEGITXINDOR esan izan dogu. Orduan, ori guztiori ukatu egin jaku eta, oraindikarren be, esan egiten jaku Bilbo ez dala euskalduna. Eta esan bear dogu, leenengo euskal gramatika Mikoleta abade bilbotarrak egin ebala. Mikoleta Bilbon jaiotako bertako abadea izan zan. Orrez ganera, ni angoa naz. Ori da nire ingurua eta ez dot sekulan be ukatuko.

ZER.- Autorik eroateko lagun ez zarala, andreak eroaten zaitu batetik bestera. Askotan, amaitu daizun artean orduetan itxaron bear izaten deutsu. Zer deritxo berak darabilzun bear orreri?

IG.- Nik zer esatea gura dozu, ba? Batzuetan olan izaten da, ezta? Ba, itxaron bear izaten da. Beste batzuetan, bera gaz joaten naz. Biok joaten gara. Batak zein besteak badauka bere alde ona. Asikeran itaunketara beti joaten nintzan. Ordu askotan grabetan izaten zan, ori egunean-egunean. Zera, naiko luze egiten zan. Baina olakoetan gauza asko ikasten da. Beste gauza batzuk gogoratu eragin be bai. Bearbada, txarrago izaten da, bera bakarrik ibilten danean eta itxaron bear izaten danean. Itxarrotekoa. Baina, tira, osterantzean zer egin, zer ikusi ta nondik ibili be egoten da.

ZER.- Orain dala 15 urte gurera etorri zintzazan Bakio-ko euskereari buruz jakitekoak jakin guran. Nogaz egon zintzazan orduan eta zer lortu zenduan?

IG.- Leenengo itaunketea ez dakit nogaz egin neban. Naiko ganorabako izan nintzan asikeran izenak-eta artuteko. Baina gogoratuten dot San Pelaio aldean izan zala,

andra bategaz, baserri baten. Aditzak batuten ibili nintzan orduan. Ori izan zan leenengo itaunketea. Bigarrena, Feliziana Abiogaz izan zan. Berba barri bi ikasi nebazan orduan. Ez neban jakin bidea eta andra bateri aren etxera joateko bidea zein zan itandu neutson, eta esan eustan: «an burra baten da». No! BURRA berbea orduan ikasi neban. Eta BIAGO berbea be bai. Geroago, Feliziana Abiogaz beste itaunketa bat egin neban, urte batzuk dirala, sintaxiaren ganerakoa. 1990ean, orain dala zortzi urte edo, beste gizon bategaz egon nintzan, emen errian nonon. Lekua ez daukat gogotan. Azkena 1993an, oraingo txandearen aurrean, Jose Mari Antxustegigaz egin neban. Ume munduari buruz ordu beteko grabaketea egin neutson. Beste bat Andereño deritxon andreak lagunduta egin neban. Azkuek berak, Bakioko euskereari buruz beraren ikerketea egin ebanean, orduan euki eban barriemoilearen alabea izan zan nirea.

Bost itaunketa orreek egin dodaz, bai. Badakizu, emen be, olako bearretan boladak euki dodaz: sintaxiaren boladea, morfologiarena... Bolada bakotxean, ba, agertu naz informazino bila. 1983an edo, aditzakaz asi nintzan eta azkenaldion azentuakaz ibili naz. Or ibili naz ainbat zere-tan. Material ori or euki dot, etxean, eta bear onetarako erabiliko dot. Orreek izan dira arteragoko bearrak. Asi, olako bearretan 1980an asi nintzan.

ZER.– Orain artekoan Bakion entzundakoa eta ikusitakoa gogoan artuta, zelan ikusten dozu euskerea Bakion? Esan gura dot, zer deritxozu Bakioko euskereari?

IG.– Nik uste dot, Bakioko euskerea euskera normala dala. Onelako itaunak egiten diranean, beti pentsetan da, ze bitxikeria edo gauza bakan aurkitu ete dauan onek. Nik Bakion sentiduten dot leku guztietan sentidu izan dodana: euskera arrunta, normala, naturala. Biziteko balio dauan izkuntzea. Baina, zoritxarrez, transmitiduten ez dana. Idietan be, buztarrian, idi bi buztartuten dira. Biei irakatsi bear jakez, bakotxa beraren bidea eta bide ori ibilten, ezpabere besaka edo tiraka egingo dabe buztarrian. Orduan, euskereari antzeko gauzaren bat pasetan jako. Buztarri bakarrak ez dau balio. Buztarriak bikoa izan bear dau. Betiko euskerea bear dogu, euskaldun egiten gaitualako. Bakioko euskereak euskaldun egiten ditu bakiotarrak eta, maila batzuetan, bizi aal izateko balio deutse. Eta euskera batua, baina euskera ona, euskera indartsua, euskaldun oso izateko, telebista ulertu aal izateko, karrera bat euskeraz ikasi aal izateko, aldizkari ta egunkari nazionalak irakurri aal izateko, ganerako euskaldunakaz bizi aal izateko,... Baina batak ez dau bestea kenduten. Bestela, euskera biak ez badira ondo buztartuten, arriskua daukagu ankamotz lotuteko, buztarrian lez, tiraka edo besaka ibilteko. Ori da euskaldunak ikasi bear doguna. Nik pentsetan dot Bakioko euskereak badaukazala gauza onak, eredu linguistikoa, emon aal izateko. Batetik, biziteko, baina baita eredu linguistikoa emoteko be, idazterako orduan, esaterako. Zergaitik ez erabili, ez dakit, emen ikasten doguzan berbak, esapideak eta esateko

moldeak? Maila batzuetan idatzi leiz, erabili leiz euskera batuan. Euskera batuarenak diralako. Azken baten, euskera batuak euskaldun guztion identifikazino gunea izan bear dau, baita bizkaitar eta bakiotarrarena be. Bakiotarrek euren euskerea ez badabe or isladatuta ikusten, ez dabe euskera ori euretaketat artuko. Or dago kakoa. Zer emon leiken Bakioko euskereak? Ba, gauza asko, doinutik asita. Euskera batua Bakioko erara agozkatu leiteke eta izan leiteken batuaren agozkate moldetik parajeago egon leiteke. Morfosintaxiatik morfologiaraino gauza asko emon leiz. Gramatika moldeak be badagoz, sano baliagarriak diranak. Gaur entzun dogu: «Jainkoak libra gaizala». Ori liburuetan-eta agertuten da, baina gaurko andreak gauzarik normalena izan balitz lez esan dau. Ori euskera batua be bada. Zergaitik ez da izango, bada? Leengo eguneko andra batek bere gizona zala-eta esaten euskun:

«Jainkoak eukiko aal dau zeruan». Nik uste dot ori euskera dotorea dala eta betiko euskera dotore ori erritarrek badakie, egokiro, zelan eta noiz esan bear dan. Txarrena da, euskera barriak molde bakarra emoten dauana, egoera guztietan bat bakarra. Izkuntzak, baina, ez dira orrelakoak. Izkuntzetan gauza ederrak esaten jakin bear dogu, asarratuten jakin bear dogu, eta biziten jakin bear dogu. Orretan, Bakioko euskerea bakiotarrentzat guztiz baliagarria da. Gero, badaukaguz lexikoa, esakunak, modismoak, entonazinoa,... Dana da aprobetxagarria, dana da baliagarria. Bardin Bakioko euskeran, zein Amikuzekoan, Euskalerrri oso-koan. Azken baten, euskereak bikotxa izan bear dau. Idi-buztarria dan moduan. Nik ori argi ta garbi ikusten dot. Emen gauza asko ikasten dodaz. Nire euskera eredia, baina, Gatikako euskeran guztiz finkatuta dago. Ez dodaz, zoritxarrez, Bakion ikasitako ainbat eta ainbat gauza nire eguneroko euskeran erabilten. Niretzako BIAGOA berbea, berba teknikoa da. Goi-mailako berbea eta Bakioko base-rritar bateri ikasi deusot. Gaur arratsaldean entzun dogun ALKAR PODEROSO ori izkuntza juridikoaren berbea da. «Usufuktu» berbea be ez dogu erabili bear. Gaurko gizonak «usufuktu» euskeraz GOZAMEN esaten dala esan deusku. Ez dogu zertan beste barbarik asmatu bear. Kasu orretan, berbea Bakiotik artu geinke-eta. Berba ori Bizkai osoan zabalduta egon arren. Edo dalako berbea erabilten dan lekutik. Edozein baserritarrek dakien berbea izango da. Ez deusogu izkuntzeari, desagertu izan balitz lez, begiratu bear. Ingelesaren kasuan, dirutza andiak ordainduten doguz seme-alabak Inglaterara edo Ameriketara bertakoakana ingelesa ikasten joan daitezcan. Guk gure erritarrak euskerea irakaste-ikasteko ez doguz aprobetxetan. Euskerea desagertu izan balitz lez irakasten dogu. Eta iztunek egiten dabe izkuntzea. Ori gramatika generatiboaren oinarria da, linguistikoki ikusita. Iztunak bere berbetan garmatikea euki badauka. Gure bearra ez da gramatika ori aldatutea, gramatika ori azaldutea baino. Nik olantxik ikusten dot. Etorkizunari begira zer? Nik esango neuke, une onetan garrantzitsuagoa dala familian transmitiduten dana, beste inon ikasten dana baino. Ori da etorkizunerako

EUSKEREA

oinarria. Eskolea sano garrantzitsua da, komunikabideak be bai, baina etxeko transmisinoa, betiko euskerea seme-alabei lotsa barik eta ezelango konplexu barik transmitidutea etorkizunari begirata da. Nik, beintzat, ez daukat dudarik orretan.

ZER.— Baikoko euskereak musikalidade berezia euki badauka. Orregaitik erdaldunek urteetan Bakioko euskaldun askori barre egin izan deutsee, jakin barik izkuntzearen aberastasun itzela dana. Arlo orretan jakitun zaran aldetik, zuri zer begitanduten jatzu dalako musikalidade ori?

IG.— Itaunari erantzun baino leenago, erreflexino txiki-txua egin gura neuke. Askotan, erdaldunei-eta esaten entzun deutset: «ez dakit nongo euskerea, euskera txarra dala».

Erdaldun batek ez dauka kriteriorik, ez dauka jakitaterik euskerearen ganean ezer be esateko. Euskaldunok ikasi bear dogu erdaldunei esaten eta erakusten, eurok Guadalarjako erdereaz epaituteko jakitatea badaukela, baina ez euskereari buruz ezer be esateko. Are geiago, euskaldunon artean be. Zergaitik izan bear dau emengo euskereak orkoak baino txarragoa edo angoak baino apalagoa? Ez dago kriteriorik orretarako. Izkuntzak balaiagarriak dira, iztunei balio izaten deutesen artean. Eta emengo iztunei, emengo erritarrei bertoko euskereak gizaldi eta gizaldietan biziteko eta kultura egiteko balio izan badeutse, zergaitik orain ez? Zer da kulturea, bada, gizakiok mundu onetan aurrera biziteko egiten doguna baino? Esangura antropologiko batetik ulertuta ori da kulturea. Erdaldunek gura dabena esan daiela. Beti esango dabe guzurra. Gai oneri buruz tutik ez dakianak beti esango dau guzurrezko berbea. Ez dauke eskubiderik, ez oinarririk orretarako. Ori da ni suahili izkuntzeari buruz zeozer esaten ausartuko banintz lez, tutik ez dakidala. Zer esango dot, ba, suahili izkuntzari buruz ezer ez badakit? Amen bardin pasaten da. Errespetu eta edukazino kontua da. Azken baten, Inglaterran egonda, bertakoei ez bajake izkuntzea zuzenduten, emekoei are gitxiago. Jendeak badaki zer esan bear dauan eta, ganera, oso ondo egiten dau euskeraz. Obeto egin leiteke beti, baina tira... Ori da leenengo gauzea. Gero, musikalidadea dala-eta, esan bear dot, musikalidade berbeaz erdaldunek zer ulertuten daben ez dakit, baina fonologo nazan aldetik, emen egiten dan izkuntza eredu (Getxotik Mutrikuraino-koa) Europa osoan beste iru izkuntzatan antzera, eta ez modu berean, iru izkuntzatan baino ez dala egiten. Emen daukagun altxorra ez dakigu guk preziatuten. Europan norvegieraz, suedieraz, serbo-kroatieraz eta alemaneraren dialekto batzuetan antzerako gauzaren bat pasetan da, PITCH-ACCENT deritxon moldea egiten da. Azken ori izkuntza tonal eta bestetarikoen artekoen moldea da. Orrek itzelezko balio linguistikoa dauka. Baina, euskaldunontzat bakarrik ez, munduko izkuntzalari guztiontzat itzelezko balioa dauka. Eta amen daukagu, etxean daukagu. Guk egiten doguna da. Gatikako euskerea orretan gauza berorretan

ikertuten egon naz. Igaz, Grezian, mundu osoko kongresu baten, egon nintzan eta Ameriketa, Japoniako,...linguistak liluratuta lotu ziran gure euskerearen molde ori dala-eta. Bearbada, baten bat kanpotik, asagotik etortea bear izango dogu, guri etxean zer daukagun esan dagiskun, guk ori ez dogulako preziatuten edo. Onetan, bada, linguistika orokorrean, zientzia moduan artuta, emengo euskereak badauka itzelezko garrantzia. Arazoa, emengo linguistok, Euskalerriko linguistok ez garala gauza bera ondo deskribatuteko, orretan gabilzan arren. Errua ez da euskerearena, geurea baino. Ori Axularrek antxina esan eban: «Euskerea gauza ez bada, errua ez da euskerearena, euskaldunon jakitaterik ezearena baino». Ori pasetan da gaur egun be. Niretzako ori munduan erakusteko gauza garrantzitsua da, eta ez Espainian bakarrik. Azken baten, Espainia munduko kulturearen puntan inoiz egon ez dan erria da. Espainiak ez deutso munduari kultura mailan gauza andirik ekarri, inkizizinoa izan ezik. Europa eta mundu zibilizatuan ez dot oraindino Espainia sartuten. Bakioko euskereak, ostera, badauka zer erakutsirik.

ZER.— Bakioko gazteen artean, zoritxarrez, euskera gitxi be gitxi entzuten da, ia bapez entzun be. Bakioko euskerarik, oraindinkarren gitxiago. Zeozelan, euskereak Bakion balioa galdu dau. Alandaze, euskerearen transmisinoa eta etorkizuna Bakion egoera negargarrian dagoz. Zer esango zeunskie Bakioko gazteei euren nortasunari eutsi daioen?

IG.— Nik ez daukat errezetarik. Zoritxarrez, bearbada, ez da egongo errezetarik orretarako. Baina, internet, informatika eta olako gauzak etorri diranetik ona mundua gero eta txikerrago dala pentsetan dot nik. Geroago eta txikerrago izankeran, danok alkarrengandik geroago eta parajeago gagozana konturatu naz. A ta guzti be, ingelesa bear dogu, alemanera be bai, turkiera be, zergaitik ez? Zenbat eta geiago jakin, zenbat eta izkuntza geiago jakin, burua zabalago eukiko dogu danok eta aberasgarriago izango da danontzako. Baina, euskaldunok mundua gure begie ez badogu ikusten, ez gara izango euskaldun. Eta ez gara Ameriketako erriarrak be izango. Ori be esan bear dot. Askotan esaten dogu Espainiako inperioa txarra izan zala. Ingelesen inperioa ez zan ohea izan. Euren erabili, euren onerako erabili egingo gaitue eta ez gaitue amerikartzat inoiz artuko. Ganera, istoriea gauza askotan errepikatuten da. Erromatarrek be, orain dala bi mila urte erriak zapaldu egiten ebezan. Zapalduetariko batzuk egiten ebezan erromatar, ez zapalduetako erri gutzia, baina. Erromatartzat artutako areek euren onerako erabilten ebezan. Euskaldunok orduan ikasi genduan erromatarrek alkarregaz biziten. Ez gara erri itxia izan. Guretik mundu gutzia igaro da. Gipuzkoarrak, orduko bardularrak izan ziranak, erromatarren mertzenarioak izan ziran. Ori dokumentatuta dago. A ta guzti be, orduko euskaldunok jakin eben erromatarrei ikasten, norberarena galdu barik. Euskaldunok jakin bear dogu amerika-

rrei, ingelesi, alemanei ikasten, eurokaz alkarregaz biziten. Eurok aina europarrak gara, eurok aina modernoak, baina geureari eutsi bear deusogu, au da, euskeraz egiteari eta euskera transmitiduteari. Modernidade kontu onetan nik itxaropena daukat. Nik pentsetan dot, onarri sendoak etxean badagoz, etxean ipinitako eta eskolan landutako oinarriak. gazte oneek aurrera atarako dabela euskerea. Arduragarriena, ez da kontzientziarik ezea. Batzuetan esaten da, kontzientziarik ez dagoala eta nik ez dakit au guztiau kontzientziarik eza ala tresna linguistikorik eza dan. Etxean euskerea ez dalako ondo transmitidu eta eskoleak ez daualako aprobetxetan jakin izan etxetik datorren altxor ori. Beraz, ingelesari bai, txinereari be bai, baina euskerea besteen parean, gitxienez, Euskalerrian besteen ganetik egon bear badau arren. Bakioko gazteei orixe esango neuskie, guk gure sasoikoeak, bearbada, Benito Lertxundi bear dogu, eta oraingo taldeak, Su ta Gar eta olangoak, be bai. Orixo izango litzake mezua. Gazte orreek euskeraz egingo dabela itxaropena badaukat. Betiko euskerea be gaurko euskereagaz buztartuten jakingo dabela, biarko euskal kultura osoa euki daigun. Gaur egun, euskerea ingelesaren ondoan badago interneten. Ori pozgarria da euskaldunontzat. Euskereak orretarako be balio dau-eta.

ZER.— Eskerrik asko!

NOR DA IÑAKI GAMINDE?

1958. urtean Abandon jaio zan. Butroiko Ester Elgoibargaz ezkondata dago. Seme-alaba bi daukez: Jon (12) eta Ursua (8).

Begoñako Txurdinagan bizi dira. Amazazpi urtegaz ikasi eban euskeraz egiten. Iñaki gatikarra ez izanda be, Gatikako euskeraz ederto baten egiten dau. Urte batzuetan beargin lez fabrika baten bear egin ostean, magisteritza eta euskal filologia ikasi eta amaitu ebazan. AEKan irakasle ibili da urte askotan. Euskal filologian Doktore da eta Euskal Herriko Unibertsitateko linguistikako irakasle dogu Deustuko Magisteritza Eskolan. MENDEBALDE izeneko euskera taldeko kidea da. Ainbat eta ainbat liburu eta aldizkari berezitueto artikulu idatzi eta argitaratuta daukaz. An-or-emenka ibiltan da, Euskalerrri osoko errietako euskerak ikertuten. Geien bat, fonetika esperimentalala, lexikologia eta izkuntzearen didaktika dira beraren ikerketa arloak.

Beraren liburu eta lan monografikoen artean:

- ADITZ ETIKOA (AEK, 1984)
- ADITZA BIZKAIERAZ (UEU, 1984-85)
- ADITZA IPAR-GOINAFARRERAZ (UEU, 1985)
- AHOZKO BIZKAIERAZ (AEK, 1988)
- BIZKAIERAREN AZENTU-MOLDEZ (LABAYRU, 1995)
- Tokian tokiko euskerearen ikerketa bereziak eta liburu eran argitaratuak: FORU (1989), LEIOA (1989), BILBO (1990-94), ABADIÑO (1991), OTXANDIO (1991), URDULIZ (1992), SOPELA (1993), GATIKA (1997),...

Orrez gan, urrengo aldizkarietan be idatzi dau: FONTES LINGVAE VASCONUM, BERMEO, ELE, UZTARO, ETNIKER, LITTERAE VASCONICAE, ENTSEIUKARREN, GAUONTZA SORTA...

Iniaki MARTIARTU
1998ko epailean

